

Για ένα Δημοκρατικό και Ανθρώπινο Σχολείο: Η περίπτωση του 132ου Δημοτικού Σχολείου Αθηνών

Τα προβλήματα που καθημερινά βιώνουμε στα σχολεία μας, ιδιαίτερα τα τελευταία χρόνια, είναι δύσκολα και πολύπλοκα: Αρκετά παιδιά έρχονται υποσιτισμένα, με βασικές ελλείψεις σε ρούχα, παπούτσια, σχολικά είδη. Πολλά παιδιά, επίσης, έχουν σοβαρά προβλήματα στα μαθήματα, άλλα δυσκολεύονται στην ελληνική γλώσσα και, μη έχοντας καμία υποστήριξη και βοήθεια, εγκαταλείπουν το σχολείο και οδηγούνται στον κοινωνικό αποκλεισμό. Συγχρόνως, κάποια παιδιά συχνά απουσιάζουν, γιατί εργάζονται με τους γονείς τους, έχουν την ευθύνη του σπιτιού και των μικρότερων αδελφιών τους ή βοηθούν τους γονείς ως μεταφραστές στην επικοινωνία τους με τις κρατικές υπηρεσίες.

Σε αυτό το πλαίσιο τα φαινόμενα επιθετικότητας ή και παραβατικών συμπεριφορών είναι συχνότερα από ποτέ, αλλά και ιδιαίτερα ανησυχητικά.

Όσον αφορά στους γονείς, η πολυπολιτισμικότητα των σχολείων –ιδιαίτερα στις μεγάλες πόλεις- και η ανυπαρξία ανάλογων «πολιτικών» που θα αντιμετωπίζουν τις δυσκολίες που προκύπτουν, δημιουργεί σε αρκετούς Έλληνες γονείς καχυποψία, επειδή πιστεύουν ότι η ανομοιογένεια που παρατηρείται στις σχολικές τάξεις είναι επιζήμια για τα παιδιά τους. Παράλληλα, οι μετανάστες και πρόσφυγες γονείς δυσκολεύονται στην ελληνική γλώσσα. Δεν έχουν τη δυνατότητα να επικοινωνήσουν με την κοινωνία και το σχολείο, απέχουν από τα συλλογικά όργανα των γονέων και από τις δραστηριότητες του σχολείου και δεν διεκδικούν τα δικαιώματα των παιδιών τους στην εκπαίδευση.

Τέλος, στους εκπαιδευτικούς δεν παρέχονται κατάλληλες γνώσεις και μεθοδολογικά εργαλεία, ώστε να διαχειριστούν με αποτελεσματικότητα την ετερογένεια που παρατηρείται στις τάξεις τους, τη σχέση τους με τους γονείς και γενικότερα τα καθημερινά προβλήματα που εμφανίζονται στον χώρο του σχολείου. Παράλληλα, έχουμε να αντιμετωπίσουμε ακραίες και ρατσιστικές συμπεριφορές, ενός ευτυχώς μικρού μέρους της ελληνικής κοινωνίας, η οποία αντιμετωπίζει περισσότερο από άλλοτε τους μετανάστες ως πρόβλημα που σε σημαντικό βαθμό ευθύνεται για την κρίση.

Σε αυτό λοιπόν το περιβάλλον, θα πρέπει να απαντήσουμε σε σοβαρά ερωτήματα όπως:

- Ποια είναι τα απαραίτητα παιδαγωγικά μέσα που θα βοηθήσουν, ώστε να καλύπτονται οι μορφωτικές ανάγκες των παιδιών και παράλληλα κανένα παιδί να μην εγκαταλείπει το σχολείο και να μην οδηγείται στον κοινωνικό αποκλεισμό;

- Πώς θα δημιουργήσουμε μαθησιακές κοινότητες με συνεργατικές, ολιστικές διαδικασίες μάθησης και διδασκαλίας, με έμφαση στις ιδιαιτερότητες και τα ενδιαφέροντα όλων των παιδιών;
- Πώς θα καλλιεργήσουμε ισότιμες σχέσεις ανάμεσα στα παιδιά, βασισμένες στο σεβασμό –και όχι στην ανοχή– της διαφορετικότητας σε κάθε της μορφή: στη γλώσσα, στις αξίες, στις συνήθειες, στη σωματική και νοητική ανάπτυξη;
- Πώς θα αντιμετωπίσουμε στο σχολικό πλαίσιο τα ζητήματα της μητρικής γλώσσας και της θρησκευτικής συνείδησης των μαθητών/μαθητριών;
- Πώς θα αξιοποιήσουμε θετικά την ανομοιογένεια του μαθητικού πληθυσμού του σχολείου, πώς δηλαδή θα μετατρέψουμε αυτό που θεωρείται “μειονέκτημα” σε “πλεονέκτημα”, προς όφελος όλων των παιδιών;
- Πώς θα επιτύχουμε τη συνεργασία μεταξύ σχολείου και οικογένειας και μέσα από ποια διαδικασία οι γονείς, και ειδικά όσοι δε γνωρίζουν την ελληνική γλώσσα, θα κινητοποιηθούν, θα εμπιστευτούν το σχολείο και θα αναπτύξουν μαζί του σχέση σταθερή και με ουσιαστικό περιεχόμενο;
- Πώς θα αντιμετωπίσουμε τις ξενοφοβικές αντιλήψεις των μελών της σχολικής κοινότητας αλλά και της ευρύτερης γειτονιάς;
- Πώς οι εκπαιδευτικοί θα αντιμετωπίσουν την ελλιπή επιμόρφωσή τους (θεωρητική γνώση και ανάλογη τεχνογνωσία), ώστε να μπορούν να ανταποκριθούν αποτελεσματικά στο έργο τους; Και πώς, επίσης, οι ίδιοι θα εκπαιδευτούν και θα εκπαιδεύσουν και τα παιδιά σε θέματα αντιρατσιστικής εκπαίδευσης, ώστε οι δράσεις τους να διαπερνούν την καθημερινότητα του σχολείου;
- Τι γίνεται με το νομικό πλαίσιο για τους μετανάστες, με την ιθαγένεια των παιδιών, με την ανασφάλεια και τον φόβο τους;
- Πώς θα χτίσουμε γέφυρες επικοινωνίας ανάμεσα στο σχολείο, το σπίτι και την κοινότητα;
- Πώς τελικά το σχολείο θα γίνει ελκυστικό και ενδιαφέρον για τους μαθητές/μαθήτριές του και παράλληλα, ένας χώρος προάσπισης των δικαιωμάτων τους;

Στο 132^ο Δημοτικό Σχολείο της Αθήνας προσπαθήσαμε να απαντήσουμε σε αυτά τα ερωτήματα μέσα από τις πρωτοβουλίες και τις δράσεις που αναπτύξαμε. Η προσπάθεια αυτή ξεκίνησε το 1999 με σταδιακά βήματα και πολλές δυσκολίες και συνεχίζεται σταθερά μέχρι σήμερα από τον Διευθυντή, τον Σύλλογο διδασκόντων και τον Σύλλογο γονέων του σχολείου.

Χαρακτηριστικά του σχολείου:

Το 132^ο Δημοτικό Σχολείο βρίσκεται στο σχολικό συγκρότημα της Γκράβας, στο κέντρο της Αθήνας και συστεγάζεται με άλλο ένα Δημοτικό και δύο Νηπιαγωγεία. Το μαθητικό του δυναμικό, στην πλειονότητά του, είναι παιδιά μεταναστών και προσφύγων (80% περίπου). Επιπλέον, τα περισσότερα παιδιά, Ελλήνων και μεταναστών, προέρχονται κυρίως από ευπαθείς κοινωνικές ομάδες, που βιώνουν τραγικά την κρίση, με αποτέλεσμα να επηρεάζονται τόσο τα ίδια όσο και η μαθησιακή διαδικασία.

Επειδή θεωρούμε ότι ένα φτωχό μαθησιακά και υποβαθμισμένο κοινωνικοοικονομικό περιβάλλον οδηγεί στην ανισότητα των ευκαιριών και δημιουργεί ανυπέρβλητα εμπόδια τόσο στην ένταξη και τη σχολική επίδοση των παιδιών, όσο και στην παιδαγωγική διαδικασία, προσπαθήσαμε και προσπαθούμε να συνδέουμε τους παιδαγωγικούς μας στόχους με δράσεις, που αντιμετωπίζουν ζωτικά προβλήματα επιβίωσης των μαθητών μας.

Αρχικός στόχος μας ήταν και είναι να διερευνούμε και να καταγράψουμε τις ανάγκες και τις προσδοκίες των παιδιών, αλλά και των εκπαιδευτικών και των γονέων. Στη συνέχεια, οργανώνουμε και εφαρμόζουμε δράσεις, που σε μεγάλο βαθμό καλύπτουν τις συγκεκριμένες ανάγκες.

Για να είναι αποτελεσματικότερη η δουλειά μας έχουμε δικτυωθεί με επιστημονικούς και κοινωνικούς φορείς, με τον Συνήγορο για τα Δικαιώματα του Παιδιού, την τοπική κοινότητα και τις δημοτικές υπηρεσίες για την αξιοποίησή τους στην καταπολέμηση της φτώχειας και του αποκλεισμού. Επίσης, με δομές ψυχικής υγείας, συμβουλευτικής και κοινωνικής ένταξης για πρόληψη ή αντιμετώπιση σοβαρών προβλημάτων των παιδιών και των οικογενειών τους.

Ενδεικτικές δράσεις και πρωτοβουλίες του Σχολείου:

1. Τακτικές συνεδριάσεις του Συλλόγου διδασκόντων, ώστε οι εκπαιδευτικοί να λειτουργούν συλλογικά και να εμπλέκονται δημιουργικά και υπεύθυνα στη ζωή του σχολείου.

2. Συχνή επικοινωνία με τις οικογένειες των μαθητών/μαθητριών, ώστε να εντοπίζονται τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν τα παιδιά και να υποστηρίζονται άμεσα.

3. Διερεύνηση και άμεση αντιμετώπιση των βιοποριστικών αναγκών των παιδιών καταρχήν με την εξασφάλιση ενός στοιχειώδους επιπέδου διαβίωσης (εξασφάλιση διατροφής, ρουχισμού, σχολικών ειδών κτλ).

4. Παροχή σίτισης στα παιδιά σε καθημερινή βάση, μέσω του Ινστιτούτου PROLIPSIS και του Δημοτικού Βρεφοκομείου Αθηνών.

Βλ. σχετ.

http://goneis132ds.blogspot.gr/2014/12/blog-post_3.html

5. Δικτύωση του σχολείου και των οικογενειών των παιδιών με δομές υγείας και ειδικούς επιστήμονες για την πρόληψη ή την επίλυση σοβαρών ζητημάτων π.χ. συμπλήρωση Δελτίων Υγείας, εμβολιασμοί, ιατρικές εξετάσεις κλπ.

Βλ. σχετ.

<http://goneis132ds.blogspot.gr/2014/12/blog-post.html>

6. Ενδοσχολική επιμόρφωση για τους εκπαιδευτικούς, καθώς και σταθερή συμβουλευτική και υποστήριξη από επιστήμονες ψυχικής υγείας, για να μπορούν να ανταποκρίνονται αποτελεσματικά σε δυσκολίες που προκύπτουν στο πλαίσιο του σχολείου.

7. Προγράμματα πρόληψης και υγείας μέσω βιωματικών εργαστηρίων σε μαθητές/μαθήτριες, εκπαιδευτικούς, γονείς, με στόχο την προσωπική και κοινωνική ανάπτυξη και υγεία και με θεματολογία σχετική με βασικές δεξιότητες ζωής (επικοινωνία, συνεργασία, αυτοαντίληψη και αυτοεκτίμηση, δικαιώματα και όρια, δημιουργία σχέσεων και φιλίας, αναγνώριση, έκφραση και διαχείριση συναισθημάτων, προστασία απέναντι σε κινδύνους κλπ.).

Βλ. σχετ.

<http://132grava.org/node/35>

<http://132grava.org/node/33>

http://www.exartiseis.gr/FilesUP/EXARTISEIS_6.pdf

8. Αξιοποίηση στον κύριο κορμό του σχολικού προγράμματος της γλώσσας του πολιτισμού και των εμπειριών που μεταφέρουν όλα τα παιδιά στο σχολείο από την πατρίδα και την οικογένειά τους (π.χ. δημιουργία κινηματογραφικών ταινιών, κατασκευή πολύγλωσσων παραμυθιών και παιδαγωγικών παιχνιδιών, κατασκευή επιδαπέδιων παιχνιδιών για το διάλειμμα, δανειστική πολύγλωσση βιβλιοθήκη Παιδικής λογοτεχνίας, εκδηλώσεις και γιορτές που περιλαμβάνουν και στοιχεία της γλώσσας και του πολιτισμού των μεταναστών μαθητών/μαθητριών κλπ.).

Βλ. σχετ.

https://www.youtube.com/playlist?list=PLI9J3KQvpgGcrbnn6NBoxJJ8_xiKfcShS

<http://132grava.org/node/47>

<http://132grava.org/node/44>

<http://132grava.org/node/43>

<http://132grava.org/node/41>

<http://132grava.org/node/40>

<http://132grava.org/node/39>

<http://132grava.org/node/159>

<http://132grava.org/node/37>

<http://132grava.org/node/207>

<http://132grava.org/node/124>

<http://132grava.org/node/114>

<http://132grava.org/node/52>

<http://132grava.org/node/76>

9. Διδασκαλία της μητρικής γλώσσας για τους αλλοδαπούς μαθητές και μαθήτριες (αλβανική και αραβική γλώσσα), εκτός ωραρίου λειτουργίας του σχολείου, λαμβάνοντας πάντα υπόψη μας τις επιστημονικές παραδοχές για την αναγκαιότητα της διδασκαλίας της μητρικής γλώσσας στα δίγλωσσα παιδιά.

Βλ. σχετ.

<http://132grava.org/node/42>

10. Διεύρυνση του περιεχομένου των εθνικών και θρησκευτικών εκδηλώσεων, καθώς επίσης και μαθημάτων, όπως τα θρησκευτικά, με επικέντρωση στις ανθρωπιστικές αξίες, ώστε να μην υπάρχει κίνδυνος προσβολής της θρησκευτικής ή της εθνικής τους ταυτότητας.

Βλ. σχετ.

<http://132grava.org/node/46>

<http://132grava.org/node/36>

11. Μαθήματα ελληνικής γλώσσας από εθελοντές εκπαιδευτικούς στους μετανάστες γονείς, για να έχουν τη δυνατότητα να επικοινωνούν με το σχολείο, να βοηθούν τα παιδιά τους στα μαθήματα και να ενταχθούν πιο εύκολα στην ελληνική κοινωνία. Τα μαθήματα αυτά είναι ανοιχτά σε γονείς και των άλλων σχολείων της Γκράβας, καθώς και σε κατοίκους της τοπικής κοινωνίας.

Βλ. σχετ.

http://goneis132ds.blogspot.gr/2015/03/blog-post_6.html

12. Επιμόρφωση γονέων με στόχο την ενίσχυση του γονεϊκού τους ρόλου και παράλληλα, την ενδυνάμωση της μεταξύ τους σχέσης και της σχέσης τους με το σχολείο.

Βλ. σχετ.

http://goneis132ds.blogspot.gr/2015/09/blog-post_29.html

http://goneis132ds.blogspot.gr/2014/09/blog-post_23.html

13. Πολύγλωσσες γραπτές ανακοινώσεις, και κατά τις συναντήσεις με τους εκπαιδευτικούς προφορική παράλληλη μετάφραση στις γλώσσες των μεταναστών γονέων.

14. Συμμετοχή εκπαιδευτικών και γονέων στην οργάνωση και λειτουργία του Κοινωνικού Φαρμακείου στην Γκράβα.

Βλ. σχετ.

http://goneis132ds.blogspot.gr/2014/03/blog-post_5.html

15. Ανταλλακτικά και χαριστικά παζάρια ρουχισμού, παιχνιδιών και σχολικών ειδών σε τακτά διαστήματα.

Βλ. σχετ.

<http://goneis132ds.blogspot.gr/2015/09/3-132.html>

<http://goneis132ds.blogspot.gr/2016/03/2015.html>

http://goneis132ds.blogspot.gr/2014/03/blog-post_9545.html

16. Συνεργασία με οργανώσεις και φορείς κοινωνικής αλληλεγγύης της τοπικής κοινωνίας για υποστήριξη των παιδιών και των οικογενειών τους.

17. Λειτουργία του σχολείου το απόγευμα με δραστηριότητες τέχνης, πολιτισμού, αθλητισμού, ενισχυτικής διδασκαλίας. Ενδεικτικά αναφέρουμε εργαστήρια φωτογραφίας, μουσικής, θεάτρου και εικαστικών για τα παιδιά, χορού, μαγειρικής και μαθήματα ελληνικών για τους γονείς, ενισχυτική διδασκαλία για παιδιά των προσφύγων κ.α (πολλά από αυτά σε συνεργασία με το Κέντρο Στήριξης Παιδιού και Οικογένειας των Παιδικών Χωριών SOS Ελλάδας).

Βλ. σχετ.

<http://www.avgi.gr/article/10808/5842709/anoichta-scholeia-se-anoichtes-koinonies>

http://goneis132ds.blogspot.gr/2016/06/blog-post_23.html

18. Δράσεις αλληλεγγύης με σκοπό την εκπαίδευση των παιδιών στα ανθρωπina δικαιώματα και την υποστήριξη ευπαθών κοινωνικών ομάδων.

<http://goneis132ds.blogspot.gr/2014/11/blog-post.html>

<http://goneis132ds.blogspot.gr/2014/10/132.html>

<http://goneis132ds.blogspot.gr/2015/10/blog-post.html>

<http://goneis132ds.blogspot.gr/2016/03/blog-post.html>

Αποτελέσματα των δράσεων:

Ενδεικτικά θα μπορούσαμε να αναφέρουμε κάποια αποτελέσματα, εμφανή στον χώρο του Σχολείου:

✓ Τα παιδιά έρχονται με χαρά στο σχολείο, βελτιώθηκαν στα μαθήματα, αναπτύσσουν τις μεταξύ τους σχέσεις, ενισχύεται η αυτοεκτίμηση και ο αυτοσεβασμός τους και δεν παρατηρούνται φαινόμενα απομόνωσης, αποκλεισμού και περιθωριοποίησης.

✓ Τα παιδιά και οι γονείς με μεταναστευτικό – προσφυγικό υπόβαθρο εντάσσονται εύκολα και γρήγορα.

✓ Έχουν αμβλυνηθεί φαινόμενα βίας, ξενοφοβίας και ρατσισμού, τόσο ανάμεσα στα παιδιά όσο και ανάμεσα στους γονείς, ενώ δεν υπάρχουν πλέον μαθητικές διαρροές.

✓ Οι γονείς, Έλληνες και μετανάστες, έχουν αναπτύξει τη μεταξύ τους σχέση και τη σχέση τους με το σχολείο, συμμετέχουν ενεργά στις δραστηριότητές του

και απευθύνονται σε αυτό για συμβουλευτική και υποστήριξη. Επίσης, στον Σύλλογο γονέων συμμετέχουν ισότιμα μετανάστες και Έλληνες γονείς.

✓ Οι εκπαιδευτικοί απέκτησαν γνώσεις και μεθοδολογικά εργαλεία, η σχέση και η συνεργασία μεταξύ τους αναπτύχθηκε και διαχειρίζονται δημιουργικά την ετερογένεια του μαθητικού πληθυσμού στις τάξεις τους, καθώς και θέματα που αφορούν στην επικοινωνία τους με τους γονείς και στη λειτουργία γενικότερα του σχολείου.

Σχετικές δημοσιεύσεις για το 132 Δ.Σ. Αθηνών σε περιοδικά και εφημερίδες.

<http://132grava.org/node/34>

<http://132grava.org/node/34>

<http://132grava.org/node/45>

<http://www.academia.edu/2487745/%CE%96%CF%85%CE%B3%CE%AF%CE%B6%CE%BF%CE%BD%CF%84%CE%B1%CF%82>

<http://www.gavrielidesbooks.gr/showpdf.ashx?c=m&ebID=54>

Βιβλία σχετικά με τις δράσεις που αναπτύχθηκαν στο σχολείο.

Χαραβιτσίδης Π., (2013), *Χτίζοντας ένα δημοκρατικό και ανθρώπινο σχολείο στην Αθήνα*, Θεσσαλονίκη: Επίκεντρο.

Πρωτονοταρίου, Σ. κ.συν. (2008). *Παιδαγωγικές Δράσεις και Διδακτικές Προσεγγίσεις σε Πολυπολιτισμικό περιβάλλον*. Αθήνα: Ντουντούμης.